

Matteus kapitel 14. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 14 Jesus och Herodes (Matt 14:1–2)

Översättning

Vid den tiden fick landsfursten Herodes höra ryktet om Jesus. Då sade han till sin uppvaktning: Det är Johannes Döparen. Han har uppstått från de döda. Det är därför sådana krafter verkar i honom.

Kommentar

Ryktet om Jesus når också till landsfurstens öron. ”Landsfurst” heter på grekiska tetraarche. Vi kunde översätta det med ”delstatsfurst”. I den gamla översättningen hette det ”fjärdingsfurst”. Denne Herodes var alltså inte konung. Hans far, Herodes ”den store”, hade varit det. Men vid hans död delades hans ganska betydande rike mellan tre av hans söner. Om Herodes Archelaus har vi redan hört (2:22). Vid detta laget hade han för länge sedan blivit avsatt, och hans område, Judeen med Jerusalem, stod under direkt romersk förvaltning. Men två av hans yngre bröder hade alltjämt kvar sina små riken (eller snarare hertigdömen). Längst uppe i nordost, i trakterna kring Hermon och Damaskus, regerade Filippus, medan Herodes Antipas styrde över Galileen och ett område längre söderut på andra sidan Jordan. Det var alltså denna Herodes, som var Jesu landsfurst. Bland folket kallades han ofta ”kung Herodes” och hade säkert ingenting emot det. Även Matteus kallar honom längre fram i berättelsen för ”kungen”.

Detta är första gången Matteus nämner Herodes Antipas. Han förutsätter att Herodes är väl bekant för hans åhörare. Han skriver judar, som varit samtida till denne Herodes, åtminstone de äldre bland dem.

Herodes med sin blandning av judisk folkreligion och hellenistisk vidskepelse har genast en förklaring till hands. Det är något övernaturligt med denne Jesus och det måste bero på att Johannes Döparen har stått upp igen. Och det berör Herodes illa. Han ville helst glömma Döparen.

Döparens död (Matt 14:3–12)

Översättning

Herodes hade nämligen låtit gripa Johannes och slagit honom i bojar och satt honom i fängelse för Herodias skull. Hon var hustru till hans bror Filippus, och Johannes hade sagt: Du har inte rätt att ha henne. Han hade gärna dödat honom, men han var rädd för folket, som höll Johannes för en profet. Så kom Herodes födelsedag, och Herodias dotter dansade inför alla gästerna. Herodes blev så förtjust att han med en ed lovade ge henne, vad hon än begärde. Då tubbades hon av sin mor att säga: Ge mig här på ett fat Johannes Döparens huvud. Kungen blev mycket olycklig, men för edens och bordsgästernas skull bestämde han att hon skulle få det, och så skickade han en man som halshöggs Johannes i fängelset. Hans huvud bars fram på ett fat och överlämnades åt flickan och hon tog det till sin mor. Då kom hans lärjungar och tog hans döda kropp och begrovs honom och kom sen och berättade det för Jesus. Kommentar

Matteus får här tillfälle att berätta hur det gick för Döparen, sen han blivit fängslad. Han berättar det i ordalag som till största del återfinns hos Markus, men han berättar mycket kortare och mindre åskådligt. Han nämner ingenting om att Herodes faktiskt lyssnade till Döparen och tog intryck av hans ord. Hos Matteus får man alltså ingen riktig klarhet om varför Herodes blev så djupt olycklig över sin styvdotters begäran att få Döparens huvud på ett fat.

Vad Matteus vill få oss att lägga märke till, är tydligen den djupa betydelsen av Döparens död. Han hade varit förelöparen, som beredde vägen för Guds egen Son. Jesus hade kort förut sagt, att Johannes var större än någon av profeterna. Och ändå blir han skymfligt avrättad, som en följd av en maktlysten furstinnas hämndlystnad och intrigspel. Han blir det därför att han talat på Guds vägnar och vågat säga vad som var Guds vilja. Om det nu har gått så med den största bland Guds vittnen, som dittills fötts av kvinnor, hur skall det då gå när Sonen själv kommer?

Matteus ser alltså i Döparens död ett av de många förebuden till det blodiga drama, som nu går mot sin höjdpunkt.

Bespisningen i ödemarken (Matt 14:13–21)

Översättning

När Jesus fick höra det, begav han sig bort därifrån med båt till en öde trakt där de kunde vara för sig själva. Men folk fick veta och kom efter honom från städerna till fots. När han steg ur båten fick han se den stora hopen. Då kände han medlidande med dem och botade deras sjuka.

Så blev det sent, och hans lärjungar kom fram till honom och sade: Trakten är öde och det är redan långt lidet på dagen. Låt nu folket skiljas åt, så att de kan gå bort i byarna och köpa sig mat. Men han svarade: De behöver inte gå sin väg. Ni får ge dem åt. Men de sade: Vi har inte mer än fem bröd och två fiskar med oss. Han svarade: Tag hit dem till mig. Så befälde han folkhoparna att lägga sig ned i gräset. Och han tog de fem bröden och de två fiskarna, såg upp mot himmelen, läste välsignelsen och bröt bröden och gav dem åt lärjungarna som gav dem vidare till folket. Och alla åt de och blev mätta. Sen samlade man upp de brödstycken som blivit över, tolv korgar fulla. Men de som ätit var omkring fem tusen, kvinnor och barn oräknade.

Kommentar

Jesus drar sig undan. Han vill inte någon konfrontation med landsfursten. Han följer den väg, han föreskrivit för apostlarna. Blir de förföljda på ett ställe så skall de dra vidare, till andra uppgifter.

Matteus är ensam om att sätta färden till andra sidan sjön i samband med en önskan hos Jesus att – åtminstone för tillfälligt – komma utanför gränsen för Herodes område. Markus ger oss ett annat skäl: Jesus ville låta apostlarna vila, när de väntade tillbaka från sina vandringar. Det ena skälet behöver inte utesluta det andra. Och vi får hela tiden hålla i minne, vad redan Papias (biskopen i Mindre Asien som på 130-talet samlade upplysningar om Jesus och apostlarna) hade att säga om Markus: den bestämda inbördes ordningen av händelserna i Jesu liv hade han inte alltid klar för sig. Det gäller säkert också de andra evangelisterna.

Matteus berättar åter med ord som kommer nära Markus. Åter kortar han och åter kan man märka en typisk olikhet. Markus berättar med en rad målande detaljer. Vi möter händelserna så som lärjungarna såg dem, redan innan de förstått Jesu hemligheter och ofta stod där undrande och rådvilla. Hans sätt att berätta är just det åskådliga och vardagsnära som är naturligt i en missionspredikan. Matteus återigen skriver för troende kristna. Han behöver inte ägna mycket tid åt att klargöra hur lärjungarna kunde tro att de hade Guds Son mitt ibland sig. Han skildrar i stället denna Jesu gudomsmakt som något som överallt lyser fram och som man kan se och tillbedja.

Också berättelsen om bespisningsundret har fått denna nästan liturgiska klang. Man behöver inte ett ögonblick tvivla på att Matteus här har sett en förebild till nattvarden. Kanske har han hört en dubbel mening redan i Jesu ord till apostlarna: Ni får ge dem att äta. Det skulle ju bli deras uppgift att föda hans hjord. Deras egna resurser kunde tyckas hopplöst små. Men de skulle veta, att de hade en Herre, för vilken allting var möjligt.

Samtidigt vill Matteus ge oss ett exempel på att Jesus verkligen tog del i människors jordiska bekymmer. Han hade velat vara ensam, men när han kom i land och såg hur folk hade följt efter och inte ville lämna honom i fred, så förbarmade han sig över dem. Markus framhåller att han undervisade dem, Matteus att han botade deras sjuka. Bådadera hörde med till hans dagliga arbete. Och när det sedan visar sig att dessa människor rusat iväg utan att tänka på att ta mat med sig, förbarmar han sig åter över dem. Men huvudsaken är för Matteus bilden av den Herre, som skänker oss brödet från himmelen. Det är samma som på bespisningsundret, som dominerar Johannesevangeliet.

Jesus vandrar över sjön (Matt 14:22–33)

Översättning

Strax nödgade han sina lärjungar att stiga i båten och fara före honom till andra stranden, medan han såg till att folket skildes åt. Och när han fått allt folket att skingras, gick han upp på berget för att vara för sig själv och bedja. Så blev det kväll och han var ensam kvar. Båten var redan många stadier från land, hårt ansatt av vågorna, ty vinden låg emot. Vid fjärde nattvake kom han till dem, vandrande över sjön. När lärjungarna fick se honom gå på vattnet, blev de förfärade och sade: Där är ett spöke! De skrek av förskräckelse. Men strax talade han till dem och sade: Lugn, det är jag! Var inte rädda! Då svarade honom Petrus: Herre, är det du, så säg att jag skall komma till dig på vattnet. Han sade: Kom! Och Petrus steg ur båten och gick fram över vattnet och kom till Jesus. Men när han såg hur vinden blåste, blev han rädd och började sjunka och ropade: Herre, rädda mig! Genast sträckte Jesus ut handen och tog tag i honom och sade: Du klentrogne, varför tvivlade du? Så steg de upp i båten, och då lade sig vinden. Men de som var i båten föll ned för honom och sade: Sannerligen, du är Guds Son! Så for de till andra stranden och kom i land vid Gennesaret. Folket där på platsen kände igen honom och lät bud gå ut i hela grannskapet, och man förde till honom alla som var sjuka. De bad honom att åtminstone få röra vid hörntofsen på hans mantel, och alla som rörde vid den blev hjälpta.

Kommentar

Så följer natten på sjön, då de ensamma lärjungarna tror att de ser ett spöke. Jesus har sänt dem i förväg och sett till att människor vänt om hem. Sedan har han gått upp på höjderna vid sjön för att bedja. Det blir en natt med hård vind och lärjungarna har svårt att komma fram. Frammot morgonen ser de någon komma gående och skriker av förskräckelse. Till sin häpnad får de höra Mästarens röst.

Så långt berättar Matteus i stort sett detsamma som Markus, med några få förkortningar och delvis andra formuleringar. Men så följer en episod som bara han berättar. Petrus ber att få komma till Jesus, och sen han fått tillåtelse stiger han ur båten och går fram mot Mästaren. Men så börjar han se på havet och vågorna. Han blir rädd, sjunker och ropar på hjälp. Jesus räcker honom handen och de stiger tillsammans upp i båten.

Bilden av den sjunkande Petrus har alltid varit älskad bland trons människor, och det är nog ingen tvekan om att också de första kristna här kände igen sig själva. Detta liknar ju ingen vanlig helgonlegend. Det berättas ingenting berömmande om Petrus. Det sägs inte, att allt går att klara, bara man tror. Utan poängen är, att lärjungen, som vill tro och som vet att tron bär honom, ändå har så lätt att börja tveka och frukta. Och då sjunker han och skulle gå förlorad, om inte Jesus var där och kom till hans hjälp.

Att Jesus kunde vandra över sjön var det säkert ingen i urförsamlingen som betvivlade. Man visste ju att han ägde all Guds makt, en makt över liv och död, över vind och vågor. Men också han måste tro. Han tog emot vad han hade att ge och fick kraft till det han gjorde. Den natten hade han tillbringat i bön. Och han ville att lärjungarna skulle lära av honom – också att tro på detta sätt. Och fast de visste att de ständigt misslyckades, fick de ändå vara lärjungar. Det var det märkliga med Jesus.

Detta var det ena, som Matteus lärt av denna natt på sjön. Det andra han stryker under är lärjungarnas hyllning. De betygar att deras Mästare måste vara Guds Son. Här talar nog Matteus som representant för den kristustroende församlingen. Detta var vad männen i båten sedan predikade. Alla kunde de knappast ha förstått det den morgonen. Markus säger att de var utom sig av häpnad, eftersom de ingenting förstått genom det som hände med bröden utan var som förblindade. Och det finns skäl att tro att Markus återger händelsen så som Petrus mindes den. Det ligger kanske något i båda versionerna: häpnad och bestörtning kan ha stått vid sidan av en frambrutande övertygelse, att de hade Guds egen Son med sig i båten.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.